

JAMOA TASHKILOTLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA AXBOROT XAVFSIZLIGI

Zafar Nabiye

O'zbekiston kasaba uyushmalari

*Federatsiyasi axborot texnologiyalarini joriy
etish va rivojlantirish bo'limi mudiri*

Annotatsiya

Maqolada jamoa tashkilotlari faoliyatini raqamlashtirish jarayonlari, ularning samaradorlikka ta'siri hamda axborot xavfsizligini ta'minlash masalalari kompleks tarzda tahlil qilingan. Raqamli transformatsiya jarayonida ma'lumotlarni himoya qilish, axborot tizimlarining barqaror ishlashini ta'minlash va kiberxavflarni kamaytirishga qaratilgan yondashuvlar asoslab berilgan. Tadqiqot natijasida jamoa tashkilotlari uchun integrallashgan axborot tizimlari va xavfsizlik mexanizmlarini joriy etish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: raqamli transformatsiya, axborot xavfsizligi, kiberxavf, ma'lumotlar himoyasi, integrallashgan axborot tizimi.

Raqamli transformatsiyaning mazmuni va ahamiyati

Jahonda raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi barcha sohalarda, jumladan jamoa tashkilotlari faoliyatida ham axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etishni taqozo etmoqda. Raqamli transformatsiya — bu faqat texnik vositalarni joriy etish emas, balki tashkilotning barcha biznes-jarayonlarini qayta ko'rib chiqish va ularni samarali raqamli muhitga o'tkazish jarayonidir.

Raqamli texnologiyalarni rivojlantirish bo'yicha ishlab chiqilayotgan chora-tadbirlar va ularni amalga oshirish O'zbekiston Respublikasida olib borilayotgan siyosatning kun tartibidagi asosiy masala hisoblanadi va jahon amaliyotidagi bu sohada kechayotgan global munosabatlarga to'liq mos keladi.

Jamoa tashkilotlarida raqamlashtirish orqali ma'lumotlar bilan ishlash tezligi oshadi, boshqaruv qarorlarining sifat darajasi yaxshilanadi va shaffoflik ta'minlanadi. Biroq bu jarayon axborot xavfsizligi bilan bog'liq yangi xatarlarni ham keltirib chiqaradi. Shu sababli raqamli transformatsiyani amalga oshirishda axborot xavfsizligini ta'minlash ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi.

Raqamli transformatsiya tarmoqlardagi tizimli muammolar yechimini topishga, mehnatni qayta tashkil etish va takrorlanuvchan masalalarni avtomatlashtirishni ta'minlaydi. Raqamli texnologiyalarni joriy etilishi natijasida tashkilotlar ichida va tashkilotlararo samarali muvofiqlashtirish yo'lga qo'yiladi hamda ortiqcha xarajatlarni qisqartiradi.

Raqamli transformatsiya jamoa tashkilotlarida quyidagi asosiy yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

- elektron hujjat aylanmasini joriy etish;
- ma'lumotlarni markazlashgan holda saqlash;
- axborot tizimlarini integratsiya qilish;
- xizmat ko'rsatish jarayonlarini avtomatlashtirish.

Bu o'zgarishlar natijasida tashkilot faoliyatida samaradorlik oshadi, vaqt va resurslar tejiladi hamda inson omili ta'siri kamayadi.

Raqamli muhitda ishlash bir qator xavflarni keltirib chiqaradi:

- ma'lumotlarga ruxsatsiz kirish;
- axborotlarning o'zgartirilishi yoki yo'qolishi;
- kiberxujumlar va zararli dasturlar ta'siri;
- ichki xavflar (xodimlar xatolari yoki qasddan harakatlar).

Bu muammolarni hal qilish uchun axborot xavfsizligini kompleks yondashuv asosida tashkil etish zarur.

Jamoa tashkilotlarida axborot xavfsizligini ta'minlash quyidagi chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi:

- autentifikatsiya va avtorizatsiya mexanizmlarini joriy etish;
- ma'lumotlarni shifrlash (kriptografiya);
- zaxira nusxalarini yaratish va tiklash tizimlari;
- axborot xavfsizligi siyosati va reglamentlarini ishlab chiqish;
- xodimlarni doimiy o'qitish va xabardorligini oshirish.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, alohida-alohida axborot tizimlari samarali natija bermaydi. Shu bois integrallashgan axborot tizimlarini joriy etish muhim hisoblanadi.

Bunday tizimlar:

- ma'lumotlarni yagona bazaga jamlaydi;
- turli bo'limlar o'rtasida axborot almashinuvini tezlashtiradi;
- tahliliy imkoniyatlarni kengaytiradi;
- xavfsizlikni markazlashgan holda boshqarish imkonini beradi.

Jamoa tashkilotlarida raqamli transformatsiya va axborot xavfsizligini ta'minlash maqsadida quyidagilar taklif etiladi:

1. integrallashgan axborot tizimlarini joriy etish;
2. axborot xavfsizligi siyosatini ishlab chiqish va joriy qilish;
3. zamonaviy kriptografik texnologiyalardan foydalanish;
4. kiberxavflarni monitoring qilish tizimini joriy etish;
5. xodimlarni muntazam o'qitish va malakasini oshirish.

Jamoa tashkilotlarida raqamli transformatsiyani samarali amalga oshirish axborot xavfsizligini ta'minlash bilan chambarchas bog'liq. Zamonaviy axborot

texnologiyalarini joriy etish orqali tashkilotlar faoliyatini yanada samarali, shaffof va ishonchli qilish mumkin. Shu bilan birga, xavfsizlik choralari kuchaytirish raqamli muhitda barqaror faoliyat yuritishning asosiy omili hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi “Axborotlashtirish to‘g‘risida”gi qonuni.
2. O‘zbekiston Respublikasi “Kiberxavfsizlik to‘g‘risida”gi qonuni.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktyabrdagi ““Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-6079 sonli farmoni.
4. Laudon K., Laudon J. *Management Information Systems*. – Pearson, 2021.
5. Stallings W. *Effective Cybersecurity*. – Pearson, 2019.
6. ISO/IEC 27001: Information Security Management Standards.
7. McKinsey Digital Transformation Report, 2022.
8. Gartner IT Security Trends Report, 2023.